

rebiti naša tudi prav! Ako nočemo svoje narodnosti zavreči, raji naravo svojega jezika natanko preiskujmo in jo varujmo, ptujega pa v svojo uimo preveč nikar ne povzdiguje. Za nas je naš jezik nar boljši, pa je tudi nar lepši za nas. Staroslovenščina (kadar še izvorna ni) in pa druge slovanske narečja nam veliko veliko pripomorejo le, kar čistost besedi pa oblik zadene; sostavo (syntaxis) ima pa vsak narod svojo, različno od drugih, in še ta se sčasom spreminja, kakor se verstí rod za rodom v téku stoletij. Drugačna je horvaška sostava, drugačna je česka, drugačna je poljska, drugačna je rusovska, drugačna je slovenska. Drugačna je bila slovenska nekđaj, drugačna je zdaj; zato ker so v vsaki deželi ljudska omika pa krajne zadéve drugačne, in so tudi pri nas dandanašnji drugačne, kakor so bile pa kdaj. Sedaj za nas torej le sedajna slovenska sostava velja. Kakošna da je pa, nam pa ne kaže ne horvaški, ne česki, ne poljski, ne rusovski, ne staroslovenski, ne greški, ampak le naroda našega — priprostih Slovencev jezik. Kakor je ti ne zavijajo po ptujih jezikih, če so se prav malo ptujih besedi navzeli; tako je tudi mi nikar ne zavijajmo ne po horvaško, ne po rusovsko, ne po poljsko, ne po česko, ne po greško in tudi po nemško ne, ampak vedno čisto slovensko govorimo in pišimo! Saj vémo da

Kdor zaničuje se sam, podlaga je ptujčevi péti. *Koseski.*

V Ljubljani 17. septembra 1854. *J. Šolar.*

### Kratkočasnice.

— Nekdo je imel grozno hudo ženo, ki je od jutra do mraka se ž njim prepirala. Župan enkrat obadva pred-se pokliče, da bi ju pomiril, in jima med drugim priporoča, kako treba je, da mož in žena sta v vsih stvaréh edinih misel. Na to žena odgovori: „Kar nam tukaj pridigovate, to ravno je pri nas. Moj mož hoče biti gospodar v hiši, jez pa tudi, — ali niso to edine misli?“

— Slep mož imel je zalo pa zlo hudo ženo. Neki znanec jo je primerjal s cvetečo rožo. „Barve njene ne morem presoditi — zaverne slepi mož — ternje pa prav dobro ošlatam.

— En tergovec je oznanil, da če razprodati vse svoje blago po ceni, kakor njega košta. „Ah to ni mogoče — reče sosed njegov — ker on sam še ni ne enega grošiča izdal za vso robo svojo!“ *(Neven.)*

### Novičar iz austrijskih krajev.

*Iz Gorice 17. sept.* A. M. Ravno sem pregledal letopis goriškega gimnazija, na katerem je 14. dan t. m. bilo šolsko leto dokončano. Učencov je bilo vsih skup 238; po narodu: Slovencev 127, Furlanov 72, Italianov 20 in Nemcov 19. Verlo dobro so se naši fantje večidel obnašali, posebno pa so se vsi pričujoči čudili glatkim odgovorom pri zrelnih izpraševanjih, kterim se je 9 osmošolcov podverglo. Zares pač prav lepo opravičen je ravno zadnje dni od slavnega c. k. ministerstva poslani pohvalni list, kteri primorskim gimnazijem našega v izgled predstavlja. Na čelu letopisa nahajamo dva sostavka, enega modroznanskega od „občutkov“, drugzega zemljoznanskega (geologičnega) okoličico goriško popisujočega. Toliko v obče. Sedaj še nekaj o slovenščini.

Valovi šolskih preuredb se niso še prav vlegli. Slavno ministerstvo je hotlo nam vstreči in naš gimnazij s tacimi osebami preskerbeti, da bi redni učitelji zraven drugzih predmetov lahko tudi deželne jezike učili — in to, red in stanovitnost, je, česar želimo. Pa komaj so se bili gospodje sošli, — za nas ni ga bilo nobenega. V ti zadregi in sili bila sta naprošena dva tukajšna du-

hovna in sta se osnovala, gledé na pičlo število učencov in njih potrebe in na pomanjkanje časa pri učiteljih, namesto poprejšnih 3, le 2 slovenska razreda po 3 ure na teden. Pervi je imel 24 učencov iz tretje, drugi 15 večidel iz četrte šole spodnjega, le 4 so bili iz zgornjega gimnazija, razun 3 so vsi bili Slovenci. Slovenski jezik je za Slovence zapovedan predmet, začne se pa prednašati še le tretješolcom. Letošnji napredki so bili le srednji; kar pa človeka naj bolj žali, je nerazumljiva mlačnost naše mladine do maternega jezika, ker bi vendar spoznati mogla: da ne zna kakor je treba maternega jezika, in da ga bo, če ostane v svoji domovini, v vsaki javni službi potrebovala. Po mojem mnenju (ki je bilo deloma tudi na dostojnem mestu razodeto) je menda vzrok te prikazni zvun omenjene nerednosti in nestanovitnosti in večkratne premembe učiteljev, v sledečem iskati. Slovenski ali gerški jezik ali kak drug predmet spada pri naših učencih v eno versto. Kdor pa šolsko mladost pozna, vé, kako rada kaj odtrese, če se ji zdí, da se na to ne gleda veliko, in pretekle leta se je skor le za silo — ker ni moglo drugači biti — za slovenščino skerbalo, da je bila memo družih véd skoraj ob vso veljavnost in častitljivost. Drug, morebiti še bolj važen vzrok in zadržek je pa, naj rēče kdo, kar hoče, tisto sirovo filisterstvo, ki žalibog! pri nas še ni popolnoma zginilo, in ktero tako rado z „moštro di šklav“ pita tiste, ki slovenski jezik govoré. Kakor oblita kokoš se derží po takem naš Slovenček, in tacim strupenim pušicam, s kterimi ga na ulici, v šoli in na domu napadajo, ogniti se, se navadi bistra slovenska glavica v nekih mescih furlansko govoriti, in ne slišiš ga skor več v prijaznih pogovorih nobenega drugzega jezika, kakor furlanskega, le v znanstvenih rečéh se še pomenkvajo po nemško. Je pa tudi pri nas dovolj ljudi, ki morebiti še prav lepo sukno nosijo, ki bi se pa silno čudili, če bi jim kdo pravil, da v slovenskem jeziku se lepe bukve vsacega zapopadka in mnogih znanost tiskajo, da časopisi izhajajo itd., in pri tacih ljudéh stanujejo učenci. Lepo je gojezdo pa ptiči so — goli. Pripoveduj sedaj učencem, kar češ od lepote jezika našega; razkazuj jim njega ozko zvezo z drugimi slovanskimi narečji; pokaži jim potrebo ga znati v našem cesarstvu, naj si duhoven, vradnik, zdravnik ali karkoli v kakošni deželi, kjer ljudstvo slovansko govori; pravi jim, da saj ne mora ravno tako biti, da bi smel le „sirov kmet“ slovensko govoriti, — poslušali te bodo morda, pa vendar ostanejo merzli kot popred. Zastonj je vse prizadevanje še tako gorečega učitelja, zastonj pričakovanje zaželjenih napredkov, dokler jim je materni jezik jarm in jim ljubezni do njega manjka. — Serčno nas je veselilo slišati od ponudbe nekega veljavnega Slovenca za našo stolico, kteri bi ji bil gotovo krepka podpora in bi bil znal slovenšino spet v čast pripraviti in pregnati mlačnost goriške mladine, — toda splavala je po vodi naša nada. Negotova začasnost in namestovanje bo tedaj berž ko ne še za prihodnje leto obstati moglo. Kdor koli pa bode nauk slov. jezika prevzel, naj perva in živa skerb mu bo, ledeno odejo, ki učencov serca sklepa, z zanimivem razlaganjem predreti, predsodke ovreči in jim dati nalogo, da naj si prizadevajo vsak v svojem okrogu, vsak po svoji moči, neumnost in nevednost s pohlevnim prepričevanjem naših neprijatlov, odvracati in slovenskemu jeziku dostojno spoštevanje pridobiti, ki mu ga visoka vlada sama, vpeljavši ga v šolo, tak očitno skazuje. To bo gotovo več zdalo kot prisiljeno učenje. Sicer pa Bog daj, da bi slavna šolska vradnija novo, našim potrebam primerjeno osnovo, ki ji je bila ne davno predložena, poterdila in da bi se verlim vsestransko izobraženim korenjakom slovenščina izročila!